

BUCHANAN OG KOCHS KONSPIRATIONER

Nancy MacLean

Democracy in Chains: The Deep History of the Radical Right's Stealth Plan for America

Viking, 2017

368 sider, USD 16,78

Ifølge den populærhistoriske myte var USA indtil slutningen af 1960'erne præget af social og politisk konsensus om udenrigspolitisk at yde modstand mod det kommunistiske Sovjet, og at staten indenrigspolitisk havde en vigtig rolle at spille i økonomien og samfundslivet. Det var også en udbredt forestilling i samtiden, at konservatismen aldrig havde slået rod i USA, der i stedet fra sin grundlæggelse havde været domineret af en midtsøgende socialliberalisme (betegnet *liberal* i amerikansk sprogbrug). I realiteten var hele efterkrigstiden imidlertid domineret af vedvarende sociale og politiske spændinger om fagforeningernes rolle, velfærdsstatens omfang og afroamerikaneres rettigheder og stilling i det amerikanske samfund. Og det står efterhånden klart, at den amerikanske højrefløj, som vi kender den i dag, har rod i og voksede frem i denne periode, der således langt fra var præget af noget, der minder om en liberal konsensus.

I midten af 1970'erne demonstrerede George Nash i *The Conservative Intellectual Movement in America Since 1945*, hvordan højrefløjens mangfoldige strømninger blev født og forenet i den tidlige efterkrigstid.

Nash udpegede tre intellektuelle strømninger som dominerende i efterkrigstidens såkaldte nye højre: traditionalisterne, libertarianerne og anti-kommunisterne. Traditionalisterne, anført af mænd som Richard Weaver og Russell Kirk, formulerede en konservatisme, der tilskyndede en tilbagevenden til den traditionelle religiøsitet og de etiske absolutter, der angiveligt var blevet eroderet af det rodløse, sekulariserede massesamfunds relativisme, og som havde banet vejen for totalitære ideologier og samfund. Libertarianerne, anført af intellektuelle som Friedrich Hayek og Milton Friedman, reagerede imod statens voldsomme vækst siden 1930'erne og tilskyndede øget individuel frihed, privat virkelyst og friere markeder. Disse to strømninger var på mange måder i modstrid med hinanden. Limen, der forenede dem, var ifølge Nash anti-kommunismen. Anført af tidligere venstreorienterede som Whittaker Chambers

og James Burnham bidrog anti-kommunisterne med en opfattelse af, at Vesten var involveret i et civilisatorisk forsvar imod Sovjetkommunismens anti-religiøse og kollektivistiske totalitarisme, som traditionalister og libertarianere kunne enes om.

Af disse tre strømninger er det den libertarianske, der i kølvandet på dereguleringen af finanssektoren, den stigende ulighed og den generelle markedsbegejstring siden 1980'erne har fået størst opmærksomhed i forsøget på at forklare højresvinget i amerikansk politik. Her har navnlig Hayek og Friedman været genstand for uforholdsmæssigt meget opmærksomhed som de primære intellektuelle ophavsmænd til den økonomipolitiske udvikling siden Murens fald.

Det er denne scene, Nancy MacLean tramper ind på med *Democracy in Chains*. Hun laver en lignende biografisk manøvre, men skubber Hayek og Friedman til side til fordel for den oversete politiske økonom James M. Buchanan, der var én af foregangsmandene i udviklingen af den økonomiske tilgang til politik. Gennem en intellektuel biografi af Buchanan analyserer MacLean baggrunden for den velhavende Koch-families forsøg på at påvirke amerikansk politik siden 1970'erne.

Bogen hviler på to hovedargumenter. For det første at kampen for at bevare race-segregationen i sydstatene er den nødvendige kontekst, der forklarer Buchanans tankesæt og politiske virke. For det andet at Buchanan var hjernen bag det radikale højres plan, finansieret og ført ud i livet af Koch-brødrene, om at omstøde efterkrigstidens sociale fremskridt og omforme det amerikanske samfund i konservativ retning.

McLeans behandling af Buchanan har dog vist sig stærkt kontroversiel. Store dele af det libertarianske miljø i USA er decideret apoplektisk over McLeans slet skjulte anklager om racisme mod én af deres store helte.

McLeans forsøg på at trække Buchanan ud af Hayeks og Friedmans skygge er dog prisværdigt og tiltrængt. Det er på høje tid, at Virginia-skolen får mere opmærksomhed i studiet af den amerikanske højrefløj's intellektuelle rødder. Virginia-skolen blev grundlagt af Buchanan og Warren Nutter i 1957, hvor de fik penge til at oprette Thomas Jefferson Center for Studies in Political Economy ved University of Virginia. Blandt de finansielle bidragsydere var en række højreorienterede fonde, der stod forrest i kampen for at holde den konservative bevægelse i live i 1950'erne. Det akademiske formål med centeret var at gentænke forholdet mellem politisk og økonomisk teori og analysere politik med udgangspunkt i økonomividskabelige metoder og begreber. Centerets erklærede politiske formål var at forsvare individuel frihed imod den omsiggribende statsintervention.

MacLeans narrative greb er at indlede med en prolog, der udlægger den stærkt racistiske John C. Calhoun, der var Vicepræsident i USA fra 1825-1832, som Buchanans og Virginia-skolens forløber. I første halvdel af det nittende århundrede legitimerede Calhoun slaveriet som et nødvendigt onde og forsvarede sydstaternes autonomi i forhold til den føderale regering i vendinger, der minder påfaldende meget om Buchanans og rational choice-teoretikernes argumenter. Prologen indrammer således MacLeans analyse og gør implicit Buchanan, Virginia-skolen og rational choice-teori til Calhouns arvtagere.

Hvad angår udviklingen af Buchanans tankesæt, er det enhver historikers analytiske prerogativ at fremhæve én kontekst frem for en anden. Selvom Buchanan aldrig eksplicit udtalte sig om racespørgsmål, og at MacLeans argument derfor først og fremmest hviler på de påfaldende ligheder mellem segregationisternes argumenter imod den føderale stat og Buchanans økonomiske teorier om politik, er det svært at afvise, at det stærkt omdiskuterede spørgsmål ikke havde betydning for udviklingen af Buchanans tankesæt.

Der var således en klar politisk-ideologisk overensstemmelse mellem på den ene side den lokale modstand mod den føderale regerings indgriben i delstatslige forhold og på den anden side det libertarianske angreb på statsligt formynderi. Det gør ikke libertarianerne til racister, men ved at danne fælles front med sydstatskonservative i kampen mod den føderale regerings indblanding i delstatslige forhold, legitimerede de indirekte det stærkt racistiske Jim Crow-system i Syden.

Den fælles front kom tydeligst til udtryk på uddannelsesområdet. *Brown v. Board of Education*, højesteretsafgørelsen der i 1954 fastslog, at den delstatslige adskillelse af skoler for henholdsvis sorte og hvide stred imod forfatningen, tændte gnisten hos både kulturelle konservative, der ønskede at fastholde den traditionelle adskillelse mellem sorte og hvide, og libertarianere, der så dommen som endnu et føderalt indgreb i forhold, der burde være op til de enkelte delstater at håndtere alene. Kampen for *school vouchers*, som både Friedman og Buchanan var prominente fortalere for, kunne bruges direkte i kampen mod afsegregeringen af det amerikanske skolesystem. School vouchers fungerer på den måde, at uddannelsesmidler, der tidligere gik direkte til skolesystemet, i stedet bliver givet til forældrene, så de selv frit kan vælge, hvilken skole deres børn skal gå på. I teorien øger det forældrenes valgmuligheder og giver dem øget frihed. I Virginia blev school vouchers imidlertid indført som led i et forsøg på ad lovlig vej at holde delstaternes skoler raceadskilte ved at spare kraftigt på det offentlige

skolesystem og samtidig give school vouchers til hvide skolebørn, hvilket efterlod sorte børn uden mulighed for offentlig uddannelse.

Det er i den sammenhæng, MacLean spiller sit stærkeste kort i forhold til Buchanan og racespørgsmålet. Ifølge hende spillede school voucher- og uddannelsesspørgsmål en vigtig rolle i oprettelsen af Buchanans Thomas Jefferson Center på University of Virginia i 1958. Andre med væsentlig bedre fornemmelse for Buchanans tænkning har også demonstreret, at Buchanans politisk-økonomiske teorier skal forstås på baggrund af den sydstatslige optagethed af skolespørgsmålet. I 1959 udgav Buchanan således en pamflet sammen med Nutter med titlen "The Economics of Universal Education." Pamfletten argumenterede for et privat skolesystem, som gav forældre friheden til med et beløb udbetalt af staten at vælge, hvilken skole deres barn skulle gå på. Der er ikke antydningen af racisme i dokumentet. Men konteksten er tyk af den. Frihed er altid frihed for nogle, og i school vouchers-tilfældet var der tale om større frihed for hvide forældre til at fravælge, at deres børn skulle gå i skole med sorte.

MacLean anerkender imidlertid, at det er svært at finde beviser på, at Buchanans holdning school vouchers var racistisk motiveret. Men det er tilsvarende svært for kritikerne af MacLean at komme uden om, at den lokale og institutionelle kontekst, som hans tænkning beviseligt udviklede sig i, var dybt racistisk. Om end deres motivation var forskellige, er det umuligt at komme uden om at libertarianere gjorde fælles front med kulturelle konservative mod den intervenerende stat og dermed indirekte hjalp med at legitimere racistiske forhold.

Problemet er imidlertid, at det ikke er den eneste kontekst, Buchanans tankesæt bør sættes ind. MacLean redegør kun for den lokale institutionelle sammenhæng, som Buchanans økonomiske tilgang til politik udviklede sig i. Hun forholder sig ikke til, at genoplivningen af politisk økonomi var et bredt fænomen.

For at forstå Virginia-skolens økonomiske analyser af demokrati er vi nødt til at forstå udviklingen i det politiske vokabular i USA i mellemkrigstiden. Her blev begrebet interesse ét af de dominerende begreber inden for socialvidenskaberne såvel som i den brede offentlighed. Én af de mest centrale betydninger af begrebet blev fraværet af almene interesser, der gik på tværs af grupper, klasser og individer. Blandt politologer bredte der sig en forestilling om, at der udelukkende eksisterede gruppe-interesser, mens økonomer begyndte at tale om individuelle præferencer, ud fra hvilke det var logisk umuligt at udlede sociale præferencer. I den økonomiske optik var der således kun individuelle præferencer. Det er denne udvikling i det omstridte interesse-

begreb, der er afgørende, hvis vi vil forstå, hvordan økonomiske teorier om politik overhovedet kunne opstå og siden blive så dominerende inden for socialvidenskabernes, som de er blevet det siden 1970'erne. Da politologerne begyndte at analysere politik som en kamp mellem forskellige grupper om fordelingen af samfundets ressourcer, skabte det en åbning for økonomiske analyser af politik, der effektivt demonterede forestillingen om samfundet som fragmenteret i grupper ved at gå ned til den mindste analytiske enhed og se samfundet som fragmenteret i individer.

Fra genbeskrivelsen af interesse-begrebet som individuel præference gik økonomer dernæst i gang med at redefinere demokrati-begrebet. I opposition til forestillinger om den demokratiske proces som udtryk for almenvellets vilje, omformede økonomer som Buchanan suveræniteten fra at være et kollektivt begreb til at være et individuelt begreb gennem en analogi med forestillingen om forbrugersuveræniteten på markedet.

James M. Buchanans originale bidrag var i den forbindelse at sammenstille den politiske sfære og markedssfæren og konkludere, at de to ikke stemte overens, men at det burde de. Ifølge Buchanan kunne beslutningsprocesserne i de to sfærer bringes i overensstemmelse med hinanden, hvis enstemmighedsprincippet blev indført i stemmeprocessen. Enstemmighedsprincippet ville således sikre at ingens individuelle præferencer blev negligeret – nøjagtig som på markedet. Meget bekvemt ville det først og fremmest sikre, at det rigeste mindretal ikke kunne pålægges for store skatter til betaling af det fattigere flertals krav om omfordeling.

MacLean fremstiller i den forbindelse Buchanan – og Virginia-skolens tankegods – som antidemokratisk. Det siger dog mere om MacLeans definition af demokratibegrebet end om Buchanans. Hendes analyse mangler i den forbindelse et idéhistorisk perspektiv på kampen om det omstridte demokrati-begreb, som i løbet af efterkrigstidens USA havde mange forskellige og nogle gange modstridende betydninger. Det er altså kun ud fra MacLeans egen definition af demokrati, at Buchanan kan fremstilles som antidemokrat. Det er mere præcist at sige, at Buchanan deltog aktivt i kampen om at definere, hvad demokrati er.

MacLeans manglende interesse for de større økonomividskabelige og idéhistoriske sammenhænge efterlader således en unuanceret fortælling. Men det ændrer ikke på, at hun har lavet et væsentligt og tiltrængt kritisk bidrag til debatten om Buchanan og Virginia-skolens historie, som ethvert fremtidigt studie nødvendigvis må tage alvorligt.

Mens MacLeans første argument om Buchanan forudsigeligt nok har tiltrukket mest opmærksomhed, er det hendes andet hovedargument om, at Buchanan var strategen bag det radikale højres vedholdende forsøg på at omforme USA, der er det mest problematiske. MacLeans andet hovedargument hviler således på en uheldig tendens til at lægge hele ansvaret på en enkelt persons skuldre i studier af sociale bevægelser og intellektuelle rødder. Først var det Hayek, der fik den tvivlsomme ære som den amerikanske højrefløjs chefideolog og mesterstrateg. Så fik Friedman hele skylden. Og nu er det altså Buchanan, der må bære byrden. Det er et effektivt narrativt greb, men komplekse fænomener kræver som oftest komplekse forklaringer. Koch-familiens aktiviteter og deres forbindelse til den politiske udvikling er ingen undtagelse. De lader sig ikke afkode gennem en intellektuel biografi af Buchanan.

Charles og David Koch blev født ind i en velhavende familie i henholdsvis 1935 og 1940. Koch Industries, grundlagt af faderen Fred Koch i 1940, er i dag det andetstørste selskab på private hænder i USA, og imellem sig er brødrene gode for godt 100 milliarder dollars. En del af disse penge er siden 1960'erne gået til at finansiere små og mellemstore – og tilsyneladende ubetydelige – aktiviteter på den libertarianske del af den amerikanske højrefløj. Koch-brødrene var imidlertid langt fra alene i deres kamp mod den amerikanske velfærdsstat, men blot de ledende skikkelser i en kampagne, der tæller en lang række velhavende amerikanere. Koch-brødrene og andre velhavende amerikanske familiefonde har således finansieret aktiviteter, der først og fremmest tjener deres egne og andre velhavende amerikaneres interesser ved at købe sig til indflydelse blandt politikere i Washington D.C.

Afgørende i denne sammenhæng var den amerikanske højesterets skelsættende afgørelse i sagen *Citizens United v. FEC*. Sagen startede da den konservative nonprofitorganisation Citizens United under den demokratiske primærvalgkamp i 2008 ønskede at sende en kritisk film om Hillary Clinton. Det stred imidlertid mod den føderale valgkommissions (FEC's) reglementer, der forbød firmaer og fagforeninger at bruge penge på såkaldt *electioneering communications* inden for tredivede dage fra afholdelsen af et primærvalg og inden for tres dage fra afholdelsen af et valg. I en 5-4 afgørelse i januar 2010 besluttede den amerikanske højesteret imidlertid, at dette reglement var i strid med den amerikanske forfatning. Dommen omstødte de foregående hundrede års restriktioner på, hvor mange ressourcer firmaer og fagforeninger kunne bruge på valgkampagner. Så længe pengene blev givet til uafhængige grupper uden for partierne og kandidaternes kampagner, kunne de bruge ubegrænsede midler på

at påvirke valgprocesserne. For at nå frem til afgørelsen var retten imidlertid nødt til at sidestille firmaer og fagforeninger med privatpersoner og give dem samme ytringsfrihed som borgere. Højesterets beslutning i *Citizens United*-sagen satte præcedens for dommen i *SpeechNow v. FEC*, i hvilken den amerikanske appeldomstol fastslog, at det var i strid med forfatningen at begrænse, hvor mange penge privatpersoner kunne give til uafhængige grupper.

Det er svært at overdrive, hvor skelsættende disse afgørelser var. De har betydet, at strømmen af penge i amerikansk politik er blevet øget voldsomt, hvilket i sidste ende betyder, at de rigeste privatpersoner og firmaer har fået hidtil uhørte muligheder for at påvirke retningen i amerikansk politik. *Citizens United*- og *SpeechNow*-dommene tillod velhavende amerikanere at øge deres bidrag til de såkaldte SuperPACs. Koch-brødrene benyttede blandt andet åbningen til at finansiere radikalt højreorienterede kandidater, der var skeptiske over for tiltag mod klimaforandringerne. Alene i 2011 brugte Koch Industries 8 millioner på lobby-aktiviteter i den amerikanske Kongres, og en stor del af disse penge gik til at fremme deres substantielle interesser på klimaområdet, hvor regulering er en hindring for deres forurenende kemi-virksomheder. På den måde har Koch-brødrene gennem deres økonomiske støtte til kandidater aktivt påvirket amerikansk politik – navnlig på klimaområdet og på spørgsmål om det amerikanske statsunderskud. Koch-familien har således gennem deres fond, Americans for Prosperity, været en aktiv spiller i det forløb, der gjorde Tea Party-bevægelsen til så stor en magtfaktor på den amerikanske højrefløj og i det Republikanske Parti. Tea Party-bevægelsens hårde linje i forhold til budgettet gjorde praktisk talt Barack Obama til en *lame duck* i hans sidste periode i præsidentembedet.

Endnu mere afgørende for udviklingen i amerikansk politik er imidlertid den instrumentelle rolle, som velhavende amerikanske familiefonde har spillet i den manipulation med valgdistrikter, såkaldt *gerrymandering*, som det Republikanske Parti har udført. Gerrymandering er en hæderkronet praksis, der er ligeså gammel som det amerikanske valgsystem. Det er én af de alvorlige ulemper ved flertalsvalg i enkeltmandskredse. Forskellen er, at valgdistrikterne med *Citizens United*-afgørelsen i høj grad er blevet manipuleret, så det først og fremmest tjener store virksomheder og velhavende amerikaneres interesser. Én af de vigtigste gerrymandering-strategier i sydstaterne har været at koncentrere afroamerikanske vælgere i distrikter, der allerede havde en høj koncentration af minoriteter. Det reducerede antallet af distrikter, som det var muligt for demokraterne af vinde. Konsekvensen har været en gensegregering af de

amerikanske sydstater, og en tilbagerulning af mere end et halvt århundredes progressive tiltag. I North Carolina, der var én af de største stater, hvor den lyssky omlægning af valgdistrikter lykkedes, er statens skatteregler siden 2010 blevet lagt grundlæggende om, så de kommer statens rigeste og deres virksomheder mest til gode, mens statens fattigste sammen med middelklassen har set deres sociale ydelser og services beskåret. Tilsvarende er miljøtiltag blevet kraftigt beskåret, kvinders adgang til abort begrænset og homo-ægteskaber forsøgt forhindret. Siden 2010 har USA med andre ord været vidne til en konservativ revolution, og Koch-brødrene har spillet en vigtig rolle i den sammenhæng.

Men MacLeans narrativ fokuserer uforholdsmæssigt meget på Buchanans rolle i formningen af Koch-brødrenes ideologiske aktiviteter. Dermed overser hun dels, at Koch-brødrenes aktiviteter var vidtfavnende, og dels at de faktisk i højere grad blev formet af mere radikale libertarianske idéer, der blev formuleret i kredsen omkring anarkokapitalisten Murray Rothbard. I modsætning til Buchanan, der intellektuelt blev ved med at kæmpe med hvilken rolle staten skulle spille, og hvor stor den skulle være, var Rothbard og hans anarkokapitalistiske følgesvende ikke i tvivl. Staten skulle afskaffes til fordel for et fuldstændig frit marked. Det er en bemærkelsesværdig idé, der har haft overraskende stor indflydelse, men som ikke er blevet undersøgt tilstrækkeligt. Rothbard spillede eksempelvis en afgørende rolle i dannelsen af Cato-instituttet, der i dag er én af de vigtigste højreorienterede tænketanke i USA. Instituttet blev stiftet med midler fra Koch-brødrene og har siden vokset sig til at blive én af de vigtigste spillere i den underlige gråzone, der eksisterer mellem tænketanke og regeringsapparatet i Washington D.C.

Der er således ingen tvivl om, at Koch-familiens finansiering af aktiviteter på højrefløjen har haft betydning for, hvordan amerikansk politik har udviklet sig siden årtusindskiftet. Der er heller ingen tvivl om, at det Republikanske Partis succesfulde omlægning af valgdistrikter og forhindring af minoriteter og mindrebemidlede i at stemme har haft en ødelæggende virkning på det amerikanske demokrati. Men det giver ikke mening, at MacLean lægger ansvaret for den nuværende situation på Buchanans skuldre. Han var trods alt kun statist i den langt større historie om det amerikanske demokratis erosion siden 1970'erne.

Jacob Jensen